

УДК 007 : 304 : 070

Носок О.О.¹

Скуртул Г.С.²

¹ студ. гр. СН-310 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВОЄННИЙ СТОРІТЕЛІНГ У АУДІОПОДКАСТАХ: ДОСВІД СУСПІЛЬНОГО

Технологічний прогрес кардинально змінив спосіб отримання та передачі інформації. Розвиток Інтернету та комунікаційного простору сьогодні відкриває широкі можливості для розповідання історій. Відтак сторітелінг може існувати в усіх типах медіа та форматах, кожен із яких має свої унікальні атрибутивні ознаки та способи залучення аудиторії. Із цього погляду, вважаємо, особливий інтерес становить сторітелінг в аудіоформаті. Звукова природа аудіо має здатність ефективно впливати на слухачів завдяки своїм виражальним особливостям, що робить його одним із найпотужніших засобів сприйняття інформації. Також він дозволяє нам чути історії безпосередньої від їхніх авторів, де голос, тон, тембр та інтонація мають додаткову силу.

Різні аспекти сторітелінгу як новітнього методу масмедійної комунікації досліджували А. Безверха, Е. Ньюзум, І. Побідаш, О. Хоритоненко та ін. Питання функціонування подкастів у сучасній журналістиці у своїх наукових працях порушували такі дослідники, як О. Дмитровський, О. Кирилова, С. Прегер, І. Страшко. Однак воєнний сторітелінг в українських подкастах залишається невивченим, що й зумовлює актуальність дослідження.

Останнім часом сторітелінг усе частіше використовують у соціальній журналістиці, оскільки саме через особисті історії медійники «можуть допомогти аудиторії глибше розібратися з причинами та наслідками соціальних проблем, влучно проілюструвати складні процеси, показати контекст і перешкоди, з якими стикаються люди, їхній щоденний досвід та переживання» [1, 64]. У соціальній журналістиці оповідь – це не лише викладення фактів, але й надання значення складним подіям і ситуаціям, а також створення почуття співпереживання та розуміння. У цьому контексті історії реальних людей мають значну перевагу над вигаданими.

Усвідомлення журналістського контенту аудиторією змінюється, коли вона розуміє, що подія дійсно сталася або відбувається зараз [4, с. 19]. Це додатково впливає на встановлення емоційного зв'язку при висвітленні журналістами конфліктно-чутливих тем.

Повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на підхід та процес створення подкастів. У перші дні російського вторгнення медійники зіткнулися з низкою складнощів, через що виготовлення більшості проєктів призупинилося. Темі подкастів втратили актуальність, а самі автори були залучені до інших нагальних завдань: онлайн-трансляції у режимі нон-стоп, убезпечення себе та близьких, волонтерська допомога; дехто приєднався до лав ЗСУ. До проблем додалися і небезпечні умови праці та енергетичний терор росії. Однак медіаспільнота швидко адаптувалася до нових умов і продовжила забезпечувати інформаційні потреби суспільства. Деякі автори змінили тематику своїх подкастів, а інші – створили нові, уже з фокусом на воєнні реалії. Це дозволяє нам говорити про справжній «бум» подкастів, які в різний спосіб ретранслюють події та проблеми воєнного часу.

Особливо високі результати на ринку демонструють аудіопродукти Суспільного. Менеджер подкастів Суспільного Дмитро Афанасьєв, підсумовуючи останні два роки для команди, зазначає, що всі подкасти мовника прослухали більше мільйона разів. Причому 80% прослуховувань за весь час припадає на 2022 рік. Загалом було випущено 24 нових проєкти, а 10 з уже наявних продовжені на нові сезони. Сумарно це складає більше ніж 500 епізодів тривалістю понад 150 годин [3].

Воєнний аудіосторітелінг виконує переважно інформаційну функцію, висвітлюючи вбивства, катування, сексуальне насильство, примусову депортацію та інші злочини росіян проти людяності щодо українського населення, а також життя в окупації, евакуацію, адаптацію вимушених переселенців чи біженців, їхні психологічні проблеми тощо. Окреслені теми відображають особистий травматичний досвід, тож є емоційно складними. Водночас вони дають світу уявлення про воєнні події в різних частинах України і є знаковими в загальноісторичному контексті. Такі розповіді привертатимуть увагу наступних поколінь у майбутньому та матимуть на них потужний вплив. Журналіст не просто створює чуттєву аудіоісторію, а документує злочини росіян і сприяє тому, щоб зло не залишилося безкарним.

Варто зауважити, що війна не є центром оповіді. Розповідь будується саме навколо людей і їхніх внутрішніх переживань. Нарація та слухання цих історій дозволяє вийти із шокового стану, допомагає осмислити пережите та відчуті єдність з усім українським народом.

На нашу думку, окремої уваги заслуговують всеукраїнські подкаст-проєкти Суспільного «Психологія злочину», «Як ми вижили» й регіональні: «Пошрамований. Подкаст про місто нескорених», «Моя історія війни».

Другий сезон наративного подкасту «Психологія злочину» від Українського радіо присвячений воєнним злочинам росіян в Україні. Продюсерка, сценаристка та ведуча Марія Лебедева розповідає реальні історії очевидців про окупацію, знищення мирного населення, обстріли українських міст і руйнування інфраструктури. Історії доповнюють коментарі психологів, слідчих, правозахисників, воєнних та інших експертів. За 10 місяців 2022 року програму прослухали понад 40 тисяч разів.

Для проєкту «Як ми вижили» автори Андрій Усач і Яна Яценко розшукали людей, які погодилися поділитися своїми спогадами про життя в окупації та після неї, Голокост, примусову працю, концтабори, масове нацистське та радянське насильство проти цивільного населення та інші досвіди Другої світової війни. У подкасті не ототожнюють теперішню російсько-українську війну з Другою світовою, але історії, розказані у вісьмох епізодах, перекликаються із сьогодинішніми подіями, набувають актуального звучання, а тому потребують переосмислення.

Подкаст «Пошрамований. Подкаст про місто нескорених» створений командою Суспільне Харків. Ведуча Вікторія Черникова-Берездецька у формі хроніки-рефлексії розповідає про початок та ключові моменти повномасштабного вторгнення на Харківщині, перші бої та бомбардування, інформаційну блокаду, евакуацію, волонтерство, деокупацію територій та умови, у яких тривалий час жили харків'яни. Сезон складається з дванадцяти епізодів, у кожному з яких розкривається окремий аспект воєнного буття – так звані історії «шрамів», що змінили «обличчя» Харкова після 24 лютого.

Запорізька філія Суспільного також зреагувала на російсько-українське протистояння, випустивши подкаст «Моя історія війни». Герої аудіопроекту – жителі Запорізької області, які пережили російську агресію. Редакторка Українського Радіо Запоріжжя Юлія Сафронова зазначає: «Для українців війна – одна велика трагедія на всіх. І все ж, у кожного з нас свої пережиті жахи, свої спогади, своє світосприйняття подій. Власне, саме це ми і прагнемо зберегти, щоб через особисті історії розповісти, відчувати, пережити біль Нації» [2]. Подкаст налічує 20 епізодів. За професіоналізм проєкт став переможцем у премії «Суспільний код-2022».

Отже, повномасштабна війна змінила підхід до створення, вибору тем та формату аудіопродуктів. Воєнні дії на території України потребували негайної реакції з боку ЗМІ, тому вдалим у цьому контексті став сторітелінг у подкастах, який дає слухачам уявлення про жахливі воєнні реалії та допомагає осмислити дійсність. Журналісти, висвітлюючи особистий досвід звичайних громадян, одночасно виконують терапевтичну функцію, функцію інформування населення і документування російських злочинів. Можемо припустити, що персоналізована фіксація сучасності й надалі матиме

важливе значення у вивченні перебігу воєнних подій та ролі медійників у цьому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безверха А. Сторітелінг для медіа. Теми. Люди. Історії. Антипосібник для журналістів. Київ, 2018. С. 62–77.
2. «Моя історія війни» – розповіді українців у подкасті від команди Суспільне Запоріжжя. *Суспільне Запоріжжя*. URL: <https://zp.suspilne.media/articles/17803> (дата звернення: 08.04.2023).
3. IZONE Media. Як минув рік для українських подкастів. Підсумки 2022, 2022. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=br2_UAf6MSo (дата звернення: 05.04.2023).
4. Preger S. *Storytelling in radio and podcasts: a practical guide*. Cham : Springer International Publishing, 2021. 245 с.